

Originalni naučni rad

Dostavljeno 2.9.2015, prihvaćeno za objavljivanje 2.12.2015.

Doc. dr. sc. Anela Hasanagić

Internacionalni univerzitet u Sarajevu, Faculty of Arts and Social Sciences
anela315@gmail.com

Seniha Busra Asici, asistent

Internacionalni univerzitet u Sarajevu, Faculty of Arts and Social Sciences
b_asici@hotmail.com

PRIVRŽENOST I ŽUDNJA ZA DOMOM KOD INOZEMNIH STUDENATA

Sažetak

Žudnja za domom je osjećanje koje se javlja kod velikog broja studenata koji se odvajaju od doma početkom studija. Poznato je da su osobine ličnosti povezane s prilagodbom na novonastalu situaciju, a kada se govori o odvajanju od doma i adaptaciji na novu sredinu, pretpostavili smo da bi jedan od bitnih faktora mogao biti stil privrženosti. Cilj ovog istraživanja bio je istražiti povezanost kvalitete privrženosti i žudnje za domom koja se javlja kod inozemnih studenata, kao i postojanje spolnih razlika, te razlika u dužini boravka u stranoj državi. Uzorak je sačinjavalo 188 studenata (95 djevojaka i 93 mladića) sa Internacionalnog univerziteta u Sarajevu. Primijenjeni instrumenti su Upitnik žudnje za domom (Longo, 2010), i Upitnik stilova privrženosti (ASQ) (Van Oudenhoven, Hofstra i Bakker, 2003). Rezultati su pokazali da postoji negativna povezanost između žudnje za domom i sigurne privrženosti, te pozitivna korelacija između žudnje za domom izbjegavajuće i opiruće privrženosti. Spolne razlike pronađene su samo na subskali sigurne privrženosti, a razlike između studenata različitih godina studija nisu se pokazale statistički značajnim.

Ključne riječi: privrženost, žudnja za domom

Uvod

Era tehnologije, digitalizacije, globalizacije, ali i borbe na tržištu rada kao plod su iznjedrile ogromnu fluktuaciju mladih ljudi koji pokazuju jasnu težnju za studijem u inozemstvu. Tome u prilog ide i činjenica bolonjskog sistema studija, koji omogućava upravo tu mobilnost studenata koji imaju pravo početi svoj studij na jednom a završiti na sasvim

drugom univerzitetu. Ta fluktuacija za sobom nosi i određene posljedice, prije svega one psihološke prirode, a to su problem prilagodbe. Svi studenti imaju krize kada počnu s novim sistemom školovanja, a posebno oni koji dođu u stranu zemlju bez znanja jezika zemlje u koju su došli. Tu ostaju da žive jedan period, u kojem se dešavaju mnogobrojne stresne situacije, koje nerijetko ostavljaju posljedice na njihovu osobnost. Studenti redovno izvještavaju o tome da imaju periode kad su tužni i kad osjećaju pravu žudnju za domom, ali njihove su reakcije na tu žudnju različite, te smo mi ovim radom nastojali ustanoviti da li postoji povezanost različitih stilova privrženosti i nivoa žudnje za domom, te da li su neki sociodemografski faktori bitni za pojavu žudnje za domom.

Privrženost

Privrženost se po nekim autorima smatra kao primarna ljudska potreba čije je ispunjenje jedan od puteva ka mentalnom zdravlju jedinke. Privrženost se razvija od samog rođenja, kako je istakao Bowlby (a prema Shaffer i Kipp, 2010), čovjek kojem pripadaju zasluge za ovaj pojam i njegovo objašnjenje. Privrženost se razvija, u početku prema jednoj osobi, najčešće je to majka, odnosno osoba koja najviše brine za dijete. Dijete iskazuje svoje potrebe, majka na njih reagira, a potom dijete svojim emocionalnim reakcijama daje poruku o svom zadovoljstvu, na što majka ponovno reagira itd. Nešto kasnije, privrženost dobija drugi oblik, prije svega dijete svoju privrženost počinje da ispoljava i prema drugim ljudima iz okoline (otac, brat, sestra, nana, tetka i sl.), te se njihova privrženost više ne ogleda samo u zadovoljenju primarnih potreba, nego to postaje mjesto sigurnog utočišta iz kojeg dijete polazi da istražuje svijet oko sebe i kojem se ponovno vraća.

Mary Ainswort je sa saradnicima (1978, a prema Berk 2008), na osnovu reakcija straha prilikom odvajanja, te ponovne reintegracije djeteta s roditeljem, definirala četiri osnovna tipa privrženosti, koji su u upotrebi i danas, a to su:

- Sigurna privrženost – ova djeca koriste roditelja kao sigurnu bazu za istraživanje okoline. U nepoznatoj situaciji traže roditelja, ponekad plaču, a po povratku roditelja, traže kontakt s njim i umiruju se.
- Izbjegavajuća privrženost – kada dijete na roditelja reaguje slično kao

i na stranca, nisu uznemirena kada roditelj napusti prostoriju, niti traže kontakt kada se roditelj vrati u prostoriju, nisu sklona zagrljaju i pokazivanju topline.

- Opiruća privrženost – tu spadaju djeca koja stalno traže kontakt s roditeljem, a kada roditelj nekako napusti prostoriju, po njegovom povratku pokazuju ljutnju i otpor.
- Dezorganizovana/dezorijentisana privrženost – ova djeca pokazuju niz čudnih ponašanja, ponekad po povratku roditelja ignoriraju njegovo prisustvo, nekada imaju zakašnjele reakcije plača.

Istraživanja privrženosti, posebno longitudinalne studije su pokazale da privrženost ima značajne posljedice za kasniji socijalni i emocionalni život pojedinca. Tako Scott (2011) navodi kako je sigurna privrženost najpoželjnija, dok je dezorganizirajuća privrženost ta koja treba da izaziva najviše brige za mentalno zdravlje pojedinca. Djeca koja imaju sigurnu privrženost, kasnije u životu imaju tendenciju visokog samopouzdanja, emocionalne kontrole, te stvaranja harmoničnih odnosa u djetinjstvu i ranoj adolescenciji (Sroufe, 2006. i Prior i Glasser, 2006). Opiruća privrženost povezana je s anksioznim poremećajima u ranoj zreloj dobi, izbjegavajuća privrženost s poremećajima ponašanja: agresivnosti i antisocijalnog ponašanja, dok je dezorganizirajuća privrženost prediktor kasnijih problema u vezama i emocionalnih problema, uključujući hostilnost i agresivnost (Scott, 2011).

Cindz Hazan i Phillip Shaver (1980) istraživali su povezanost privrženosti na kasniji život, posebno na romantične odnose mladih. Otkrili su da je sigurna privrženost osnova zdrave relacije koja se izgrađuje i kasnije u braku. Vrsta privrženosti utječe na bliske kontakte s ljudima, romantične veze, odnose s porodicom.

Iz ovakvih istraživanja smo i pretpostavili da bi stil privrženosti mogao biti povezan s nivoom žudnje za domom koja se javlja kod studenata koji studiraju u inozemstvu.

Žudnja za domom

Žudnja za domom (eng. *homesickness*) emocionalno je stanje koje osoba doživljava kao jaka osjećanja čežnje nastale usljed separacije od kuće. Ovo osjećanje je sasvim normalno da se javlja kod studenata prvih godina studija koji nikada ranije nisu iskusili odvajanje od kuće. Žudnja za domom prati osjećaj usamljenosti, čežnje, tuge, te osjećaj dezorijentiranosti, koji se javljaju u novoj, nepoznatoj okolini. U težim slučajevima, može se javiti i depresija, a mala djeca se žale i na stomačne probleme (Miller, 2009).

Smatra se da postoje dva tipa žudnje za domom: separacija i odvojenost usljed nevolje. *Separacijska žudnja* za domom se dešava kada osoba postaje neovisna, i ona je uglavnom vezana za studente na prvoj godini fakulteta. Obično se definira kao osjećaj da nam nedostaju porodica, prijatelji, kuća, čak i komšiluk. Uglavnom nema veliki utjecaj na uspjeh studenta u prvoj godini studija (Woosley i sar., 2008). *Odvajanje usljed nevolje* javlja se kod malog broja studenata i uglavnom ima značajan utjecaj na uspjeh u aktivnosti, jer se javlja jaka želja za povratkom kući i tuga zbog napuštanja doma.

Osjećanja koja su vezana za „žudnju za domom“ najčešće uključuju (prema Thumber i Walton, 2007):

- Konstantno razmišljanje o domu;
- Anksioznost;
- Smanjenu motivaciju;
- Iritabilnost;
- Usamljenost;
- Negativna percepcija stvari oko sebe;
- Tuga;
- Socijalno povlačenje;
- Žudnja za susretom s osobom koja zna razvedriti i razveseliti;
- Nostalgija;
- Gubitak samopouzdanja;
- Depresivne misli;
- Neobjašnjivi bolovi;
- Osjećaj nesigurnosti itd.

Žudnja za domom se može javiti kod svakoga, bez obzira na dob, spol i ostale karakteristike. Postoje individualne razlike u prevazilaženju

žudnje za domom, pa kod nekih traje prilično dugo, dok kod drugih nešto kraće, a o uzrocima žudnje za domom zna se jako malo. U tom kontekstu smo ovim istraživanjem nastojali utvrditi da li su stilovi privrženosti u vezi s nivoom i trajanjem žudnje za domom koja se neminovno javlja kod studenata koji studiraju daleko od svojih kuća.

Metodologija

Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi smjer i jačinu povezanosti između različitih stilova privrženosti i nivoa žudnje za domom kod studenata Turaka koji studiraju u Bosni i Hercegovini. Također, kao cilj istraživanja postavili smo i ispitati spolne razlike, te razlike u privrženosti i žudnji za domom između studenata različitih godina studija.

Hipoteze

H_{01} : Ne postoji statistički značajna korelacija između žudnje za domom i različitih tipova privrženosti.

H_{02} : Ne postoje statistički značajne spolne razlike u stilovima privrženosti i žudnjom za domom.

H_{03} : Ne postoje statistički značajne razlike u stilovima privrženosti i žudnje za domom između studenata različitih godina fakulteta.

Ispitanici

U istraživanju je učestvovalo 188 studenata Internacionalnog univerziteta u Sarajevu, od čega je bilo 95 muškaraca i 93 žene. Studenti su uzeti s različitih programa i fakulteta, jedini kriterij izbora je bio da su porijeklom iz Turske i da sve vrijeme studiraju u BiH, u smislu da nisu prve godine studija proveli u Turskoj, a onda nedavno došli ovdje, jer smo time kontrolirali vrijeme njihovog boravka daleko od kuće.

Instrumenti

U ovom istraživanju koristili smo dva upitnika:

a) *Upitnik za ispitivanje žudnje za domom autora Gregory S. Longo (2010)*

Upitnik je razvio 2010. godine kako bi mjerio prirodu studentske žudnje za domom. Sastoji se od 33 itema, i mjeri dva faktora: nelagoda pre-

ma univerzitetu i privrženosti kući. Urađen je kao Likertova skala sa 5 nivoa, od *u potpunosti se ne slažem* (1), do *u potpunosti se slažem* (5). Konačan skor može biti izražen po osnovu dva faktora, ili kao ukupan rezultat na oba faktora, što smo ovdje i koristili.

b) *Upitnik za ispitivanje stilova privrženosti (ASQ) autora Van Oudenhoven, Hofstra, i Bakker (2003)*

Upitnik su razvili Van Oudenhoven, Hofstra, & Bakker 2003. Ima 22 itema. Itemi se odnose na privrženost općenito. Itemi su grupirani u četiri grupe: sigurna privrženost, izbjegavajuća, opiruća i dezorganizirana privrženost. Također, i ova skala je poput Likertove skale sa 5 nivoa, gdje je (1) u potpunosti se ne slažem, do (5) u potpunosti se slažem.

Postupak

Svi ispitanici su informirani o svrsi ispitivanja, te o tome da je ispitivanje dobrovoljno i povjerljivo. Istraživanje se obavljalo na engleskom jeziku, a ukoliko nisu razumjeli neki od itema, bili su ohrabreni da pitaju, kako bi im jedan od istraživača mogao prevesti na engleski. Istraživanje je provedeno u toku slobodnog vremena studenata, u domovima u poslijepodnevnim satima, ili unutar kampusa Univerziteta. Svi dobijeni rezultati su uneseni u SPSS 20, gdje je urađena i obrada dobijenih rezultata.

Rezultati istraživanja

a) Ispitivanje korelacije između stilova privrženosti i žudnje za domom

Tabela 1. Korelacijska matrica zavisnih varijabli

		Žudnja za domom	Sigurna privrženost	Izbjegavajuća privrženost	Opiruća privrženost	Dezorganizirana privrženost
Žudnja za domom	r	1	-.156*	.426**	.324**	-.048
	Sig.		.033	.000	.000	.517
	N	188	188	188	188	188
Sigurna privrženost	r	-.156*	1	-.363**	-.128	.226**
	Sig.	.033		.000	.081	.002
	N	188	188	188	188	188

Izbjegavajuća privrženost	r	.426**	-.363**	1	.333**	.077
	Sig.	.000	.000		.000	.293
	N	188	188	188	188	188
Opiruća privrženost	r	.324**	-.128	.333**	1	-.150*
	Sig.	.000	.081	.000		.040
	N	188	188	188	188	188
Dezorganizirana privrženost	r	-.048	.226**	.077	-.150*	1
	Sig.	.517	.002	.293	.040	
	N	188	188	188	188	188
*. Korelacije značajne na 0.05 nivou (2-smjerno).						
**. Korelacije značajne na 0.01 nivou (2-smjerno).						

Kao što se može vidjeti iz gornje tabele, žudnja za domom ostvaruje nisku, ali ipak negativnu povezanost sa sigurnom privrženosti, što znači da osobe sa većom sigurnom privrženosti imaju manju žudnju za domom, i obrnuto. Također, pokazale su se pozitivne srednje korelacije izbjegavajuće i opiruće privrženosti sa žudnjom za domom, a što govori u prilog da oblici nesigurne privrženosti koreliraju pozitivno sa žudnjom za domom, odnosno što je nesigurna privrženost veća, to je veća i žudnja za domom.

b) Ispitivanje spolnih razlika u stilovima privrženosti i skali žudnje za domom metodom t-testa za nezavisne uzorke

Tabela 2: Deskriptivna statistika u odnosu na spol prema zavisnim varijablama

Group Statistics					
	gender	N	M	St. dev	St.pogr.M
Žudnja za domom	male	93	86.6129	16.13532	1.67315
	female	95	87.3263	16.65957	1.70924
Sigurna privrženost	male	93	26.0968	4.51342	46802.
	female	95	27.4947	4.49083	46075.
Izbjegavajuća privrženost	male	93	10.9677	2.72848	28293.
	female	95	11.5895	3.27302	33580.
Opiruća privrženost	male	93	15.6344	3.88918	40329.
	female	95	15.6632	3.94540	40479.
Dezorganizirana privrženost	male	93	13.3656	3.04954	31622.
	female	95	13.5368	2.68887	27587.

Tabela 3: Vrijednosti t-testa za zavisne varijable u odnosu na spolne razlike

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means		
	F	Sig.	t	Df	Sig. (2-tailed)
Žudnja za domom	.398	.529	-.298	186	.766
Sigurna privrženost	.048	.826	-2.129	186	.035
Izbjegavajuća privrženost	1.808	.180	-1.413	186	.159
Opiruća privrženost	.209	.648	-.050	186	.960
Dezorganizirana privrženost	.614	.434	-.409	186	.683

Kao što se može vidjeti iz tabele 3, statistički značajne razlike su se pojavile između muških i ženskih ispitanika jedino na subskali sigurne privrženosti i to u korist djevojaka, koje, pokazuje se, imaju nešto veći skor na skali sigurne privrženosti.

a) Ispitivanje razlika u stilovima privrženosti i skali žudnje za domom metodom ANOVA-e s obzirom na godinu studija

Table 4: Jednosmjerna ANOVA s obzirom na godinu studija

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Žudnja za domom	Između grupa	777.620	3	259.207	.968	.409
	Unutar grupa	49287.247	184	267.865		
	Total	50064.867	187			
Sigurna privrženost	Između grupa	4.536	3	1.512	.072	.975
	Unutar grupa	3857.182	184	20.963		
	Total	3861.718	187			
Izbjegavajuća privrženost	Između grupa	51.591	3	17.197	1.908	.130
	Unutar grupa	1658.468	184	9.013		
	Total	1710.059	187			
Opiruća privrženost	Između grupa	81.121	3	27.040	1.794	.150
	Unutar grupa	2773.709	184	15.075		
	Total	2854.830	187			
Dezorganizirana privrženost	Između grupa	32.746	3	10.915	1.336	.264
	Unutar grupa	1503.823	184	8.173		
	Total	1536.569	187			

Na osnovu rezultata u gornjoj tabeli, možemo zaključiti da ne postoje razlike u stilovima privrženosti između studenata različitih godina fakulteta, što je očekivano, ali ne postoje razlike ni u nivou žudnje za domom, što govori u prilog činjenici da žudnja za domom ne iščezava tokom godina provedenih na jednom mjestu.

Diskusija

Cilj ovog istraživanja bio je da se pokuša naći odgovor na pitanje da li su stilovi privrženosti kod studenata koji studiraju u inozemstvu povezani s količinom žudnje za domom koju ispoljavaju u toku svog boravka daleko od kuće, što je bila i naša prva hipoteza. Ovom korelacijskom studijom željeli smo dati smjernicu za dalje istraživanje koje bi moglo dati odgovor na pitanje da li je stil privrženosti značajan faktor u prevenciji žudnje za domom koja se javlja kod inozemnih studenata. Rezultati ispitivanja korelacije između žudnje za domom i stilova privrženosti ukazuje na to da postoji mala, ali ipak značajna i negativna povezanost između sigurne privrženosti i žudnje za domom, što znači da što je veća sigurna privrženost, manja je žudnja za domom i obrnuto. S druge strane, postoji srednja pozitivna povezanost između opiruće i izbjegavajuće privrženosti i žudnje za domom, a što ukazuje da veća opiruća i izbjegavajuća privrženost vodi u većem osjećaju žudnje za domom i obrnuto. Ovakvi rezultati su u potpunosti u skladu s teoretskom postavkom o privrženosti, u smislu da osobe koje imaju sigurnu privrženost, lakše se odvajaju od osoba za koje su razvili privrženost, lakše idu da istražuju svijet oko sebe, sigurni su u sebe i svoju okolinu, te samim tim imaju i manje žudnje za domom, u stanju su se fokusirati na zadatak, na svoj cilj zbog kojeg su došli tu, te da stvaraju normalne relacije sa drugim, novim prijateljima. S druge strane, osobe koje su razvile oblike nesigurne privrženosti, i kada odrastu pokazuju velike znakove zavisnosti od obitelji, kada se odvoje nisu u stanju biti produktivni i stvarati nova prijateljstva, nego imaju taj konstantni osjećaj čežnje i želje za povratkom kući.

Iako ove rezultate, koji su korelacijski, ne možemo tumačiti kao uzročno-posljedičnu vezu, čini se sasvim logičnim ovakvo tumačenje, jer je privrženost nešto što nastaje u ranom djetinjstvu, a osjećaj žudnje za domom javlja se tek u mladalačkoj dobi, tako da je obrnut utjecaj sasvim nelogičan. Ipak, vrijedno bi bilo provjeriti ovakve rezultate longitudinalnim istraživanjem koje bi nam dalo odgovor na pitanje da li je kvaliteta privrženosti značajan faktor u pojavi žudnje za domom.

Prema Dadkhah i Harizuka (2006) prelazak na univerzitetski nivo školovanja, za mnoge studente predstavlja zapravo prvo odvajanje od kuće. Ovo je velika životna promjena i u tom smislu, mladi ljudi susreću se s izazovima uspostavljanja identiteta i preispitivanja veza s osobama za koje je privržen. Zapravo, prema Eriksonu (1968), smatra se

da je upravo to formiranje zdravog identiteta zasnovano na odvajanju od roditelja.

Druga slična istraživanja ukazuju na slične rezultate. Žudnja za domom je zajednička za sve studente. Odlazak od doma je stresan događaj i smatra se da stil povezanosti koji je osoba razvila ima značajnu ulogu u manifestacijama stresa i suočavanjem s ovom stresnom situacijom (Van Tilburg, Vingerhoets & Van Heck, 1997).

Iako na univerzitetu, pogotovo kada žive u kampusima kakav je i Internacionalni univerzitet u Sarajevu, studenti imaju mnogo različitih vannastavnih aktivnosti i prilika za druženje, ipak, postoje oni koji su izvještavali u toku istraživanja o tome da su povučeni i da ne žele učestvovati u takvim aktivnostima. Slične rezultate ističu i Thurber i Walton (2012), koji smatraju da oni koji pate od žudnje za domom, pokazuju simptome depresije i anksioznosti, povlačenja i socijalne alienacije, te otežanog fokusiranja na stvari koje se ne tiču dešavanja kod kuće. Naši studenti, izvještavali su o tome da posebno veliku žudnju za domom osjećaju kada padnu na ispitu, odnosno u stresnoj situaciji, kada im je potrebna utjeha i toplina.

Prema nekim istraživačima (Thurber & Walton, 2012), promjena rutine, načina hranjenja, socijalnog miljea, geografskih karakteristika, kao i zahtjeva koji se pred studente postavljaju, kod mnogih studenata izaziva povećanu žudnju za domom. Prilagodba na te izazove je dodatno otežana time što baš u tim trenucima, njihovi primarni „stubovi“, odnosno osobe za koje su vezani, nisu tu. Upravo u tom smislu i ogleda se logički smisao ovakvog istraživanja, a posebno dodatnog istraživanja kojim bi se provjerila uzročno-posljedična veza stilova privrženosti i žudnje za domom.

Takoder, ovim istraživanjem nastojali smo provjeriti spolne razlike u stilovima privrženosti i žudnje za domom. Prema rezultatima istraživanja, žudnju za domom i istoj mjeri nalazimo i kod muških i kod ženskih ispitanika. Iako se za muški spol smatra da su emotivno stabilniji, a da su žene vulnerabilnije, ipak se pokazalo da im dom nedostaje jednako i da žudnju za domom ispoljavaju na isti način.

Što se tiče stilova privrženosti, rezultati pokazuju statistički značajne razlike jedino kod sigurne privrženosti, gdje su djevojke dobile nešto veći skor od muškaraca, a na ostalim subskalama privrženosti, nisu pronađene statistički značajne razlike. Dobivene razlike u sigurnoj privrženosti se mogu objasniti na više načina i svaki od njih otvara ideje

za nova istraživanja. Jedno od objašnjenja je kulturološke prirode, po kom se smatra da muškoj djeci nije potrebna utjeha i toplina kao ženskoj djeci, odnosno da su ženska djeca dobijala više stimulansa koji su doprinijeli razvoju sigurne privrženosti, nego muškarci. Zaista, postoje mnoge razlike u diferencijaciji muškaraca i žena čak i u najranijoj dobi. Prema Daryn H. David and Karlen Lyons-Ruth (2005) postoje razlike u spolovima kada se govori o ponašanjima koja podržavaju stvaranje određene vrste privrženosti, a prije svega to se odnosi na ponašanje majke, koja se najčešće skrbi za dijete i ona je najčešće osoba za koju se prva privrženost i javlja. Spomenuti autori izvještavaju o različitom ponašanju majke u odnosu na muško i ženko dijete.

Druga tumačenja idu u prilog psihološkoj interpretaciji da su ženska djeca emotivnija i da više traže stimulusa od majke, svojom umiljatošću, te iskazivanjem potrebe za pažnjom i maženjem s majkom ili drugom osobom za koju su privrženi, što je moguća interpretacija, odnosno dalja pretpostavka. Također, moguće je i treće objašnjenje, da su žene, jednostavno spremnije na samootvaranje čak i u ovakvim upitnicima kao što su ovi, primijenjeni u ovom istraživanju, za razliku od muškaraca koji nisu skloni toliko pokazivanju emocija, te je moguće da je i to utjecalo na rezultate.

Prema sličnom istraživanju koje su uradile Rebecca Morrissey and Michele McKinnon (2015), muški studenti koji su pokazivali sigurnu privrženost imali su viši skor na skali žudnje za domom nego ženske ispitanice isto tako sa sigurnom privrženosti. Također, prema ovom istraživanju, studenti sa sigurnom privrženosti su bili zadovoljniji od onih sa izbjegavajućom privrženosti.

Prema Thurber & Sigman (1999), za vrijeme separacije, žudnja za domom je bila povezana s nesigurnim interpersonalnim stavovima, negativnim inicijalnim impresijama novom okolinom, percepcijom veće udaljenosti od doma i slabim lokusom kontrole. Djevojke koje su pokazivale visok stupanj žudnje za domom su percipirane kao neko ko je imao slabiji socijalni status, više su se žalile na somatske probleme, socijalne probleme, eksternalizirajuće ponašanje nego što je to slučaj s djevojkama koje su imale nisku žudnju za domom.

Što se tiče hipoteze kojom smo ispitivali razlike među studentima različitih godina studija, ona je potvrđena, dakle ne postoje statistički značajne razlike između studenata različitih godina studija kada se govori o stilovima privrženosti, odnosno nivou žudnje za domom.

Sasvim je logično da ne postoje razlike u stilovima privrženosti, jer je privrženost nešto što se razvije u doba dojenčeta i ranom djetinjstvu, te je to stabilna varijabla, koja ima svoje implikacije na dalji životni put pojedinca. Međutim, kada govorimo o žudnji za domom, onda se moglo pretpostaviti da će studenti koji su tek došli u Bosnu i Hercegovinu da studiraju, odnosno studenti prve godine studija, osjećati veću žudnju za domom, nego ostali studenti. Oni su u fazi prilagodbe, došli su u zemlju u kojoj ne poznaju jezik, tek su se odvojili od porodice, traže nove prijatelje, privikavaju se na novi sistem školovanja, itd. Sve te stresne situacije, bilo bi očekivano da kod njih izazivaju žudnju za povratkom kući. Rezultate u skladu s ovakvom pretpostavkom su dobili i Thurber & Walton (2012), s tim što su oni dobili još i rezultate koji ukazuju da je žudnja za domom velika i kod studenata završne godine fakulteta, jer se pokazalo da je to jedna od najstresnijih godina za većinu studenata.

Silverman (2004) je otkrio da studenti prvih i završnih godina imaju najveći pritisak u odnosu na studente druge i treće godine. Studenti završnih godina to osjećaju iz razloga što su svjesni da se bliži kraj jednog perioda njihovog života, te počinju na to da se pripremaju. Kod studenata prve godine ovo se javlja zbog adaptacijskog perioda.

Naši rezultati ne idu u prilog ovim interpretacijama, i pokazuju da ne postoje razlike u nivou žudnje za domom kod studenata različitih godina fakulteta, što bi svakako bilo vrijedno provjeriti daljnjim istraživanjima i pokušati otkriti uzroke ovakvih rezultata, odnosno otkriti pravu istinu. Moguće je da smo ovakve rezultate dobili zbog transferalnog dizajna istraživanja, o dobnim promjenama najbolje je zaključivati longitudinalnim istraživanjem, što je svakako preporuka za ubuduće.

Zaključci

1. Rezultati istraživanja su pokazali da postoji statistički značajna negativna i relativno slaba povezanost između sigurne privrženosti i žudnje za domom, te statistički značajna pozitivna i srednje jaka povezanost između izbjegavajuće i opiruće privrženosti i žudnje za domom. Ovi rezultati ukazuju da bi stil prirženosti mogao biti značajan faktor za osjećanje žudnje za domom koja se javlja kod studenata, a što bi vrijedilo ispitati daljim istraživanjima.
2. Ne postoje statistički značajne spolne razlike u zavisnim varijablama žudnje za domom, izbjegavajuće, opiruće i dezorganizirajuće privrženosti, ali postoje statistički značajne razlike između muških i ženskih ispitanika u varijabli sigurne privrženosti, gdje su djevojke dobile statistički značajno veći rezultat.
3. Razlike u zavisnim varijablama između studenata različitih godina studija nisu statistički značajne, što znači da studenti svih godina studija imaju razvijene jednake stilove privrženosti, što ukazuje na to da je stil privrženosti stabilna varijabla. Zanimljivo je da je i njihov nivo žudnje za domom isti, što ukazuje da žudnja za domom ne iščezava usljed dužeg boravka u stranoj zemlji, što bi svakako bilo vrijedno provjeriti longitudinalnim istraživanjem.

Literatura

- Ainsworth MDS, Blehar M, Waters E, Wall S. (1978), *Patterns of attachment*. Erlbaum; Hillsdale, NJ:.
- Ainsworth, M. (1967), *Infancy in Uganda: Infant Care and the Growth of Love.*” Baltimore: John Hopkins, University Press.
- Berk L. (2008), *Psihologija cjeloživotnog razvoja*, Naklada Slap, Jastrebarsko
- Dadkhah A. I Harizuka S. (2006), *The Pattern of International Relationship in University Students in Persian Culture*, dostupno na <http://www.mejfm.com/journal/May2006/pattern.htm>, [12.6.2015.]
- Sorensen B., (2013). *What are the Causes of Homesickness?* Dostupno na <http://www.livestrong.com/article/264461-what-are-the-causes-of-homesickness/> [13.6.2015.]
- Mukherjee B, (2010). *Homesickness Symptoms*, dostupno na <http://www.buzzle.com/articles/homesickness-symptoms.html>, [13.6.2015.]
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Separation, anxiety, and anger*. New York: Basic Books.
- David, D. H. and Lyons-Ruth, K. (2005), *Infant Mental Health Journal*, Volume 26, Issue 1, pages 1–18

- Hazan, C. & Shaver, P. (1994), *Attachment as an organizational framework for research on close relationship*, Psychological Inquiry. 5 1-22,
- Kendra Cherry, (2014) *Attachment Styles*, dostupno na <http://psychology.about.com/od/loveandattraction/ss/attachmentstyle.htm>, [10.06.2015.]
- Yoffe L. (2010), Medically reviewed by Lindsey Marcellin, MD, MPH. 9 Ways to Help Homesickness, dostupno na <http://www.everydayhealth.com/college-health/9-ways-to-help-homesickness.aspx>, [14.6.2015.]
- Miller, R. (2009), *Homesickness*, dostupno na http://www.answerbag.com/q_view/1795402, [15.6.2015.]
- Morrissey, R and McKinnon, M, (2015) *The Perceived Effects of Parental Attachment and Students' Sex on Homesickness, Contentment, and College Adjustment Among College Freshmen* dostupno na <http://www.framingham.edu/psychology-and-philosophy/Volume-11/r.morrissey-m.mckinnon.html>
- Prior, V., & Glaser, D. (2006). *Understanding attachment and attachment disorders: Theory, evidence and practice*. Jessica Kingsley Publishers.
- Shaffer D.R, Kipp K. (2007) *Developmental Psychology: Childhood and Adolescence*, Eighth Edition, Wadsworth, USA
- Shal R.S., Aghamohammadian H, Abdekhodae M.S. , Masoleh M.K., Salehi I., (2011) *Survey the relationship between attachment style and general self efficacy with homesickness among college students*, dostupno na <http://profdoc.um.ac.ir/articles/a/1029010.pdf>, [12.6.2015]
- Sincero S.M. (2012). *Bowlby Attachment Theory*, dostupno na <https://explorable.com/bowlby-attachment-theory>, [09.06.2015.]
- Scott, E. 2011. *Briefing on attachment*. dostupno na http://www.mnic.nes.scot.nhs.uk/media/23539/a_brief_guide_to_attachment_final_18.01.12.pdf, [07.06.2015.]
- Silverman, M.(2004), *College Student Suicide Prevention: Background and Blueprint for Action*, Spectrum. The Chickering Group. March 2004: 13-19.
- Sroufe, L.A. (2006), *Attachment and development: a prospective, longitudinal study from birth to adulthood*. Attachment and Human Development.; 7:4, 349–367.
- Thurber CA, Walton E. (2007) *Preventing and treating homesickness*. Pediatrics. 2007;119:843–858.
- Thurber CA, Walton E., (2012.) *Homesickness and Adjustment in University Students*. Dostupno na http://campspirit.com/files/2012/05/HS-in-University_JACH_2012.pdf, [20.06.2015.]
- Thurber CA, Walton E, (2007). *Preventing and treating homesickness.*, dostupno na <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/17200288>, 20.06.2015.
- Thurber, CA, Walton, E.(2007). *Preventing and Treating Homesickness*, PubMed. American Academy of Pediatrics.
- Van Tilburg, M. A. L., i Vingerhoets, A. (Eds.). (1997). *Acculturation Stress and Homesickness Tilburg*, The Netherlands: Tilburg University Press.
- Wosley, S. A., Bear, T. i Brown, J. (2008). *Supporting first-year students' transition to college: A multi-campus perspective*, A Collection of Papers On Self-Study and Institutional Improvement, Higher Learning Commission, 2008(2)

Anela Hasanagić
Seniha Busra Asici

**ATTACHMENT AND HOMESICKNESS
WITH INTERNATIONAL STUDENTS**

Abstract

Homesickness is a common feeling for most students, especially those who experience the separation from their own homes for the first time. It is known that some personality traits are associated with adjusting to the new situation, and when we talk about the separation from home and adapting to the new environment, we assume that one of the important factors could be attachment style. The aim of this study was to explore the correlation between the quality of attachment and homesickness that occurs with international students, as well as the gender differences, and differences in length of stay in a foreign country. The sample included 188 students (95 girls and 93 boys) from the International University of Sarajevo. Applied instruments are Homesickness Questionnaire (Longo, 2010), and Attachment Styles Questionnaire (ASQ) (Van Oudenhoven, Hofstra and Bakker, 2003). The results showed that there is a negative correlation between the homesickness and a secure attachment and a positive correlation between the homesickness and avoidant and resisting attachment. Gender differences were found only on the subscale of secure attachment, and the differences between students of different years of study were not statistically significant.

Keywords: homesickness, attachment

د. آنلة حسنأغيتش
سنيحة بوضرى أسيجي

التعلق بالبيت والحنين إليه لدى الطلاب الوافدين

الخلاصة

الحنين إلى البيت هو شعور يظهر عند عدد كبير من الطلاب الذين يتركون البيت، مكان حياتهم، مع بداية السنة الدراسية، والمعروف أن صفات الشخص ترتبط بتكيفه مع الواقع الجديد. ولو نتحدث عن الانفصال عن البيت والتكيف مع البيئة الجديدة، وقد توقعنا أن أحد العوامل المهمة هو التعلق- التمسك. والهدف من هذا البحث هو الكشف عن ارتباط نوعية التعلق والحنين إلى البيت الذي يظهر لدى الطلاب الوافدين، والفروق بين الجنسين، والفروق من حيث طول الإقامة في الوطن الأجنبي. وأجري البحث على عينة من 188 طالبا (95 فتاة و93 فتى) من الجامعة الدولية في سراييفو، مع تطبيق استبيان الشوق والحنين (Longo,2010) واستبيان أساليب التعلق (ASQ)(Van Qudwnhoven, Hofstra, Bakker, 2003).

وأظهرت النتائج أنه يوجد ارتباط سلبي بين الشوق إلى البيت والتعلق الحقيقي، والعلاقة بين الشوق إلى المنزل وتجنب التعلق والمقاومة. ومن حيث الفروق بين الجنسين وجدت عنصر التمسك الحقيقي، والفروق بين الطلاب في الفصول المختلفة في السنوات الدراسية غير دالة إحصائيا. الكلمات الأساسية: التعلق، الحنين إلى البيت.